

obljet nice

112

PUBLIJE VERGILIJE MARON – 2000. OBLJETNICA SMRTI

Publije Vergilije Maron, najveći pjesnik Augustova doba, pisac čija su se djela već za njegova života čitala u školama i koji je stoljećima snažno utjecao na evropsku književnost, rodio se 70. pr. n.e. u selu Andes blizu Mantue. Stekavši osnovno obrazovanje u Kremoni i Mediolanu, došao je u Rim i ondje nastavio studij retorike i filozofije. Premda se spremao za odvjetničko zvanje, njegova ga je povučena priroda odvratila od foruma i okrenula ka književnosti. U burnim godinama građanskih ratova izgubio je imanje, ali je posredstvom samog Oktavijana dobio drugo u Kampaniji gdje se potpuno posvetio svom pjesničkom radu. Iako nije direktno sudjelovao u suvremenim političkim zbivanjima, bio je prijatelj mnogih uglednih ljudi svoga vremena, između ostalih i Augustov, i član Mecenatova kruga. Umro je u Brundiziju 21. rujna 19. pr. n.e. na povratku iz Grčke, kamo se uputio sa željom da sakupi još više podataka za ep *Eneidu*.

Njegove mladenačke pjesme sačuvane su u zbirci koja nosi naslov *Vergilijev dodatak (Appendix Vergiliana)*. Književna kritika mnoge od tih pjesama ne smatra autentičnim. U njima se osjeća utjecaj neoterika, osobito Katula.

Pjesnički rad nakon ovih mladenačkih pokušaja mnogo nam je bolje poznat. Od 42–39. Vergilije je spjevao prvo od tri svoja velika djela – *Pastirske pjesme* nazvane

i *Izabrane pjesme (Bucolica ili Eclogae)*. Spojivši s jedne strane filozofiju epikurovske škole i s druge strane odlike aleksandrinskog pjesništva, Vergilije je, ugledajući se u Teokrita, spjevao 10 ekloga kojima je odmah svratio pozornost na sebe i koje su mu omogućile ulazak u Mecenatov krug. On od Teokrita preuzima samo formu i likove, ali sadržaj *Bukolika* nije realan svijet pastira, već su one alegorije. U fiktivnom krajoliku Arkadije pastiri su zapravo Vergilijevi suvremenici, a iza nekih imena krije se i sam pjesnik. Idiličan svijet pastira s njihovim pjesmama i ljubavima predstavlja pjesnikovo utočište pred okrutnošću građanskog rata.

Prihvaćajući kroz Mecenatov krug i blizinu Oktavijana ideje ekonomske obnove Italije i nužnost čvrste povezanosti sa zemljom, Vergilije je u *Ratarskim pjesmama (Georgica, nastalim od 37–29)* transponirao epikurovski ideal mirnoga života u okviru prirode od pasivnog prepuštanja i uživanja u *Bukolikama* u aktivnu i stvaralačku snagu italskog ratara. *Georgike* su podijeljene u 4 knjige: o ratarstvu, o voćarstvu, o stočarstvu i o pčelarstvu. Vergilije se u pisanju koristio raznim grčkim i rimskim autorima koji su bilo pjesnički bilo znanstveno obradili slične teme. Međutim, premda se *Georgike* obično nazivaju didaktičkim epom, njima nije glavni cilj da nekoga nešto uče. Snaga pjesnikova umijeća suhoparnu je građu izrazila i oblikovala pjesničkim sredstvima tako živo i skladno da se *Ratarske pjesme* smatraju najsavršenijim Vergilijevim djelom. One u svojoj osnovnoj ideji ne žele toliko pokazati kako treba obrađivati zemlju, koliko da je treba obrađivati. *Georgike* su velika pjesma o prirodi, o mjestu čovjeka u njoj, o ljubavi prema italskom tlu i prema vlastitom narodu koji tu zemlju obrađuje.

113

Dok su ga *Bukolike* uvele, a *Georgike* stavile u sam vrh pjesništva Augustova doba, *Eneida (Aeneis, pisana od 29. pa sve do pjesnikove smrti)* ga je najviše proslavila i postala uzorom i inspiracijom mnogobrojnim pjesnicima u kasnijoj evropskoj književnosti. *Eneidu* je Vergilije počeo pisati na nagovor cara Augusta. Priča o Eneji kao praocu rimskog naroda bila je Rimljanima poznata. Međutim, Vergilije je sebi stavio u zadatak povezati mit s poviješću, odnosno prikazati kontinuitet i slavu rimskog naroda, a osobito roda Julijevaca kojem je pripadao i August. S formalne strane Vergilije napustio principe aleksandrinskog pjesništva i okrenuo se Homeru čiji se utjecaj očituje u rasporedu građe, obradi pojedinih epizoda, preuzimanju nekih izraza i sl. Ali ono što ga bitno razlikuje od tvorca *Ilijade* i *Odiseje* jest ideja cijeloga epa. Glavni je junak Eneja podložan sudbini koja upravlja svim ljudskim i božanskim djelovanjem. On je svjestan svog zadatka i pred očima mu je neprestano slava budućeg Rima. Njegova je *virtus* onaj uzor koji je proklamirala i službena Augustova politika. Stapanje mitskog i povijesnog i isticanje sudbinske zadaće Rima kao vladara svijeta budilo je kod Rimljana osjećaj narodnog ponosa pa je *Eneida* ubrzo prihvaćena kao nacionalni ep.

Vergilije je znao spajati tradicionalno s modernim, učeno s pjesničkim. On je slijedeći aleksandrinističke uzore (npr. Apolonija Rođanina) razradio u epu motiv ljubavi koji je kod Homera tek natuknut. Priča o Didoni jedna je od najljepših

epizoda *Eneide*. Vergilije je jasnim i istančanim stilom znao jednako izraziti nježne lirske ili psihološke finese, kao i dramske zaplete i široke opise događaja. Njegov jezik nosi u sebi i zvuk i boju kojima pojedine prizore čini još izražajnijima.

Vergilijev utjecaj traje gotovo do dana današnjeg. Neka su ga stoljeća cijenila više, druga manje, neki su pjesnici nalazili poticaja u Vergilijevoj frazi, drugi u motivima, ali je on upravo zbog svog humanizma i pjesničkog oblikovanja mnogih ljudskih vrijednosti ostajao uvijek aktualan. Njime su se inspirirali Dante i Tasso, Gundulić i Mažuranić i mnogi drugi.

Nadamo se da će u slijedećem broju *Latina et Graeca* biti objavljeno više radova vezanih uz ovu obljetnicu.

Damir Salopek

114

leksikon

ANTIČKI GOVORNICI

I
A-G

Uvodna napomena

Četvrti u nizu tematskih leksikona u časopisu *Latina et Graeca* posvećen je grčkim i rimskim govornicima, budući da je govorništvo u antici u većini slučajeva doista predstavljalo integralan dio književne produkcije. U leksikon su uvršteni oni autori od kojih je sačuvan bar jedan govor ili fragment i oni za koje se, iz drugih izvora, pouzdano zna da su se bavili govorništvom. Teoretičari govorništva i pisci retoričkih udžbenika i priručnika bit će obrađeni drugom prilikom, a kod autora koji su osim govora stvarali i druga djela opisana je u principu samo njihova govornička djelatnost. Oznake su ponovo:

- djelo sačuvano u cjelini
- ⊙ djelo fragmentarno očuvano,
- izgubljeno djelo.

U mnogim je slučajevima, naročito kod fragmentarno očuvanih tekstova, teško bilo utvrditi izvoran naslov. Preuzimali smo tada onaj naslov koji se nalazi u najrelevantnijim priručnicima (u nas to konkretno znači, u zbirkama govorničkih fragmenata).

Načela obrade ostala su ista, a izvore smo proširivali toliko koliko je bilo tu potrebno s obzirom na temu.

U izradi leksikona *Antički govornici* podjednako su sudjelovali Marina Bricko, Darko Novaković, Damir Salopek, Zlatko Šešelj i Dubravko Škiljan.

115